

اخلاق زمین شناسی

منطقه و تحویل آن به استاد در پایان بازدید قرار داده بود. آن گونه که وی تعریف می‌کرد، در اجرای این امر تعجب‌آور، دانشجویان در یک رقابت نفس‌گیر و برای گرفتن نمرهٔ بیشتر، خلاصه نسل هرچه فسیل را از آن منطقه برداشتند و تحویل استاد دادند.

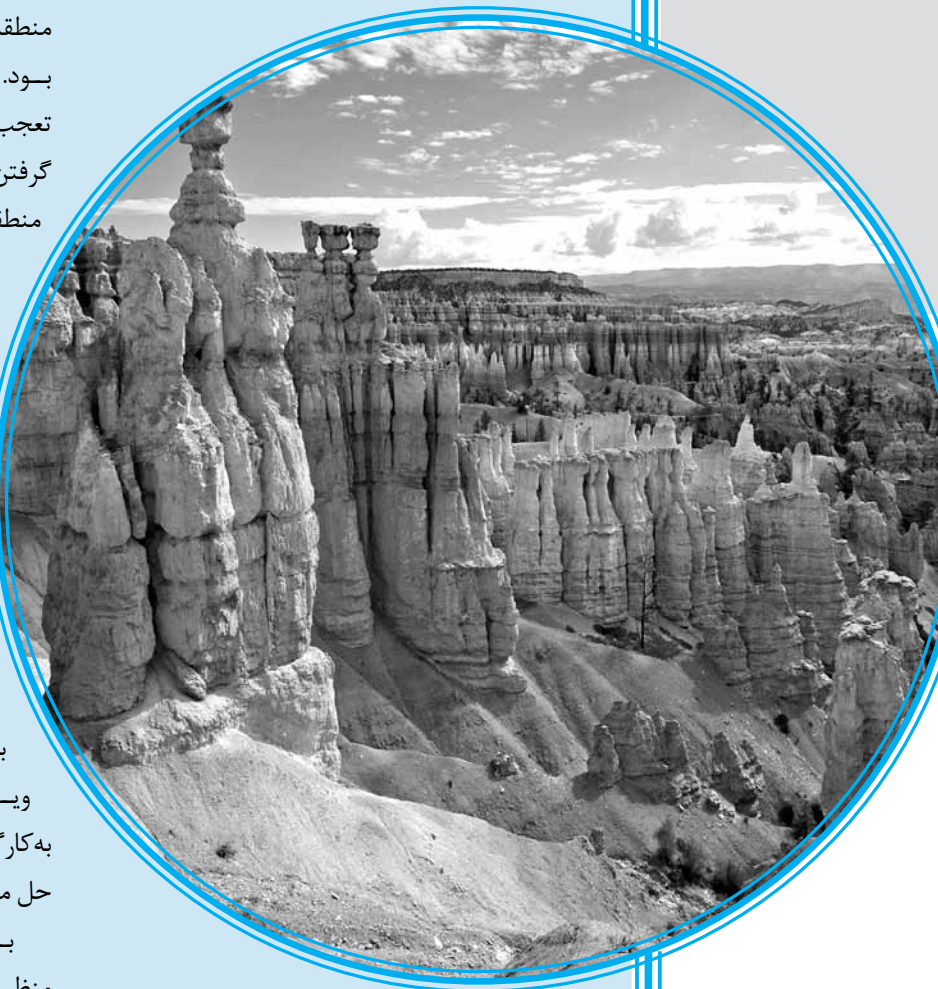
اینکه این استاد گرامی این همه فسیل را برای چه منظوری می‌خواست، جای سؤال دارد و مقوله‌ای است بحث‌انگیز.

حقیقت این است که در یک منطقه یا ناحیهٔ زمین‌شناسی، فسیل‌های آن متعلق به یک نفر، یک دسته دانشجویان یا یک دانشگاه نیست تا بتوان آن‌ها را این گونه مورد شبیخون قرار داد. این جاست که می‌رسیم به واژه‌ای به نام اخلاق زمین‌شناسی، تعریف و کاربرد آن. دوستان ما اطلاع دارند که حرفه‌های مختلف برای پیشبرد اهداف فرهنگی خود اخلاق حرفه‌ای ویژهٔ حرفه خود را تعریف کرده‌اند که با رعایت اصول به‌کارگیری آن‌ها بسیاری از مسائل و مشکلات خود را حل می‌کنند.

برای مثال وقتی صحبت از اخلاق دینی می‌شود، منظور مجموعهٔ قوانین و رفتارهای متعالی نشأت گرفته از دین مبین اسلام است که به‌کارگیری آن‌ها راه‌گشای بسیاری از گرفتاری‌ها و نابسامانی‌های زندگی انسان‌هاست و گریز از آن‌ها مساوی است با گمراهی و ضلالت، آن‌سان که در بعضی جوامع شاهد آن هستیم. با این مقدمه، اگر بخواهیم تعریفی از اخلاق زمین‌شناسی داشته باشیم، باید بگوییم مجموعهٔ

دوستی تعریف می‌کرد که

دانشجویان زمین‌شناسی یکی از دانشگاه‌ها به سرپرستی استاد خود برای گردش علمی به یکی از نقاط کشور رفته بودند. مکان مورد نظر منطقه‌ای پرفسیل بود و استاد مذکور شرط گرفتن نمرهٔ دانشجویان از آن درس را منوط به جمع‌آوری تعداد زیادی از فسیل‌های آن

اصول اخلاقی و رفتارهای علمی پسندیده‌ای است که برای حفظ شأن و منزلت و پاسداشت این حرفه به کار گرفته می‌شود تا موجودیت فرهنگی - اجتماعی آن را اعتلا بخشد. بنابراین اصحاب زمین‌شناسی موظف به رعایت این اصول و رفتارها به منظور حفظ دستاوردهای زمین‌شناسی در تمام زمینه‌های این علم هستند.

برای مثال در زمینهٔ چینه‌شناسی، تعدادی سازندهای الگو (type section) تعریف شده‌اند که در تهیه و تنظیم آن‌ها دانش‌آموختگان ممتاز علوم زمین در تخصص‌هایی چون چینه‌نگاری، فسیل‌شناسی، رسوب‌شناسی، تکتونیک و ... سالیان سال زحمت کشیده‌اند تا این میراث گران‌بها به ما و آیندگان برسد.

پس ما اجازه نداریم آن‌ها را تخریب کنیم، بلکه با تمام وجود باید با استعانت از اخلاق زمین‌شناسی در حفظ آن بکوشیم. ما اجازه نداریم فسیل‌های سازندی فسیل‌دار را برای مقاصد شخصی، به‌طور فله‌ای جمع کنیم و دیگران و نسل‌های بعدی را از این موهبت خدادادی محروم سازیم.

یادش به خیر، در زمان دانشجویی در یک گردش علمی خارج از کشور، برای دیدن رخنمونی از یک تودهٔ گرانیته در مرز سوئیس و آلمان، وقتی به رخنمون مزبور رسیدیم، خواستم تکه‌ای از آن را به رسم کنجکاوی زمین‌شناسی‌ام از تودهٔ اصلی جدا کنم که استاد همراهمان اجازه نداد و گفت: این یک رخنمون نمونه است که سال‌ها مورد استفادهٔ دانشگاه‌های مختلف با تعداد بی‌شماری دانشجوی بازدید کننده بوده است. اگر قرار بود در هر دیداری تکه‌ای از آن برداشته شود

تاکنون اثری از آن برجا نبود.

مرحوم دکتر روتنر و همکاران که در سال ۱۹۶۸، مطالعات زمین‌شناسی منطقهٔ طبس را انجام می‌دادند، وقتی سازند فسیل‌دار (تریلوبیت) شیرگشت را کشف کردند از خوشحالی در پوست نمی‌گنجیدند و بسیار شاد بودند از اینکه در محلی ناشناخته از این سرزمین برای اولین بار این سازند پرفسیل را یافته‌اند، اما هیچ‌گاه تصور هم نمی‌کرد که بداخلاقان زمین‌شناسی در طی چند سال باز دیدهای زمین‌شناسی آن چنان بلایی سر این سازند بیاورند که اکنون، دریغ از پیدا شدن یک فسیل تریلوبیت در سازند شیرگشت.

حال این استاد گرامی که شرط نمره دانش به دانشجویان را تحویل کیسه‌ای پر از فسیل آن منطقه اعلام کرده بود، آیا فکر نکرده است که دیگر دانشگاه‌ها، اساتید، دانشجویان و دانشجویان آینده نیز نسبت به آن محل فسیل‌دار حق و حقوق دارند؟

این جاست که واژه‌ای به نام اخلاق زمین‌شناسی مطرح می‌شود که وظیفه‌ای بس سنگین بر عهدهٔ ما گذاشته است.

دوستان، نکنیم کاری که فردا روزی در زمین‌شناسی هم گرفتاری‌های زیست‌محیطی‌مان را که از چند سال پیش عاملان آن بدون رعایت اخلاق زیست‌محیطی، برایمان به‌وجود آورده و مارا به این روز انداخته‌اند، دامن‌گیر ما هم بشود.

آلودگی‌های زیست‌محیط را می‌توان پاک‌سازی کرد، ولی برگشت یا تکرار وجود فسیل‌هایی با چندین میلیون سال قدمت امکان‌پذیر نیست.